

МИЛОРАД ПАВИЋ – СТАКЛЕНИ ПУЖ

Госпођица Хатчепсут

Госпођица Хатчепсут, продавачица у једној радњи женског рубља, пробудила се опет веома касно и са осећајем усамљености. Уснила је врч с два писка. У њеном сну вино се веза у чвор и у одвојеним млазевима напуни истовремено две чаше.

Као обично у таквим приликама кад се осећала усамљена, одмах је знала шта треба да учини. Најпре је бацила поглед на реке. Облаци тог дана нису могли да премосте воду. Вијугали су узводно дуж десне обале Дунава и зајазили ветрове код ушћа Саве. Предвече је кренула на посао. Радила је у другој смени и остајала до дубоко у ноћ. Тог дана код продавнице новина на углу уочила је отменог господина у зимском капуту боје црнога лака. Стала је уз њега, пружила десном руком продавцу паре за новину, а левом из господиновог десног џепа здипила прву ствар коју је тамо напипала. У том часу продавац јој је додао новину и она је неопажено напустила место крађе. Господин је ушао у кола боје свога капута и нестао.

Сада је госпођици Хатчепсут остао лакши део посла. На Теразијама из своје торбице извукла је мајушно огледалце и удубила се у њега. Својом сликом коју је видела у огледалу била је задовољна.

Штета што та слика ту не може да остане. А ко зна, можда ће и остати? Уосталом, ставићу бар потпис. И пољубила је огледалце оставивши на стаклу мало свог црвенила за усне. У подземном пролазу Теразија укрцала се на покретне степенице и неопажено спустила огледало у торбу једне пролазнице.

Ствар је била успешно окончана и госпођица Хатчепсут је одахнула. У продавницу женског рубља, где је била запослена, ушла је као препорођена, као да је сатима била на масажу, у сауни, или на знојењу под справама неког вежбалишта. Осећање усамљености било је ишчезло као увек када је поступала на овај начин. Увек исто. Једну ствар украсти, другу ствар поклонити. И то разним особама. Не бирајући шта, ни коме. Понекад, према прилици је морала и да обрне ред потеза и да најпре поклони, па тек онда да украде. Али овога пута све је било у реду.

Много касније, тек када се за тренутак нашла сама у радњи, стигла је да погледа шта је украла из џепа господина с лакираним капутом. Био је то упаљач. Скупоцен и нов новцат. Још му је вирила гаранција из блиставе кожне навлаке. На црвеној камиљој кожи била је утиснута назнака: МОЗИС III. Нешто као знак власника. А на поклопцу је било урезано:

Ако ме трипут заредом креснеш, оствариће ти се жеља.

Госпођица Хатчепсут није стигла да подробније разгледа свој плен, јер у радњу уђе нови купац. Иза својих леђа ухватила је левом руком десну за лакат и осмотрила га.

Био је то младић у фармерицама, у плавој кошуљи и мрком капутићу, с ципелама од дугодлаког крзна. У руци је носио кишну кабаницу и мајушну кутијицу увијену златном хартијом с машинцом одозго. Прво што је погледала били су његови џепови. Савршено су одговарали, мало су зјапили. Тада она осмотри и онога коме су ти џепови припадали. Био је

зачудо просед, упркос младости. Носио је пет раздељака који су били смештени у његовој коси попреко, од уха до уха. Витак, чудних очију.

- Овај је и у сну кратковид - помисли она и упита чиме га може услужити.

Он спусти кабаницу и кутију на сточић крај њене наслоњаче и рече стидљивим, топлим гласом:

- Хтео бих да купим спаваћицу. Као божићни поклон својој жени. Она носи број 4.

Топлина таквог гласа може се наслутити ноћу негде високо између два усамљена женска корака који одзвањају у пустој улици... Тако је помислила, а рече:

- Ти бројеви су горе, на полици - и догура мердевине. Пењући се осети његов поглед на себи. Држала је тај поглед на истом месту, у висини бедара и када сиђе, ногом мердевина које је уклањала неприметно гурну његову златну кутијицу тако да она паде са стола у наслоњачу. Сада је кутијица била одвојена од кабанице посетиоца. Надала се да младић неће опазити да пакетића нема и да ће га заборавити у радњи.

Али, он тада рече нешто толико неочекивано да она остави мердевине где су и загледа се у његове очи. Као кроз воду мотрио је кроз неколико хиљада година право у њу. Те очи биле су плаве од времена кроз које су је гледале.

- Можда ће вам мој захтев изгледати претеран - каза он - али ја не умам да купујем женске спаваћице. Да ли бисте могли да је обучете? Тако бих знао да ли одговара или не. Моја жена је скоро исте грађе као ви...

Да није било кутијице у наслоњачи, госпођица Хатчепсут би глатко одбила предлог. Али, овако она одговори:

- Нисте ви једини који то тражи. Обући ћу је у кабини и ви ћете потом моћи да је видите. Само да најпре уклоним ове мердевине.

Знајући да је женски вид увек бржи од мушког, госпођица Хатчепсут гурну мало младића мердевинама тако да доби прилику да неприметно у његов џеп спусти упаљач.

Када се појавила у спаваћици број четири, опазила је да му је застао дах. У његовим кратковидим очима прочитала је нешто као речи:

- Ова ноћ је трудна. Бременита је новим предивним даном!

Он је међутим, тужно изјавио:

- Знате, сада ја и поред најбоље воље, не могу да купим ту спаваћицу. Тако вам дивно стоји, да бих увече, кад год је обуче моја жена, морао да помислим на вас... А то не иде. И сами схватате, зар не? У сваком случају, хвала и лаку ноћ...

С тим речима он изађе из радње огрћући своју кабаницу, а госпођица Хатчепсут сва узбуђена испрати га погледом низ улицу. Потом, још увек у спаваћици, грозничавим прстима распакова златну кутијицу чувајући украсну хартију и машницу за сваки случај.

Унутра је лежало нешто чаробно, чему она није одмах могла да погоди намену. Диван стаклени пуж пун сребрног праха и заптивен ружичастим воском с фитиљем на средини. Било је то нешто као украсна свећа. Госпођица Хатчепсут хтеде да је упали, али се сети да је у спаваћници, да седи у радњи и да више нема упаљач.

Господин Давид Сенмут, архитекта

Тога дана управо разведена жена младога архитекте Давида Сенмута осети се посебно усамљена. Одмах је знала шта треба да учини. Најпре је бачила поглед на реке. Облаци тог дана нису могли да премосте воду. Вијугали су дуж десне обале Дунава идући у супротном смеру од његовог тока и зајазили ветрове код ушћа Саве. Бивша госпођа Сенмут грозничавим прстима распакова мајушну кутију увијену у златну хартију. Унутра је лежало нешто чаробно, чему она, дан раније тамо у продавници кристала где га је купила, није одмах могла да погоди намену. Диван стаклени пуж пун ружичастог праха и заптивен ружичастим воском с фитиљем на средини. Било је то нешто као украсна свећа. Поклон за њеног бившег мужа. Хтеде у један мах да нешто као посвету напише на љуштури пужа, али се предомисли. Није имала поверења у језик.

Она је знала да је језик само мапа мисли, осећања и сећања човека. Као све мапе - мислила је она - стотинама хиљада пута језик је умањена слика онога шта покушава да прикаже. Стотинама хиљада пута сужена слика људских осећања, мисли и сећања. На тој мапи мора нису слана, реке не теку, планине су равне, а снег на њима није хладан. Уместо оркана и ветрова нацртана је тамо само мајушна ружа ветрова...

Тако уместо да нешто напише, бивша госпођа Сенмут пажљиво одстрани заптивку од воска, баци у лавабо ружичасти прах из стаклене љуштуре пужа и на његово место из бочице на којој је писало „Експлозив велике разорне моћи. Запаљиво!“ усу сребрни смртоносни песак. Затим пажљиво у стаклену љуштуру врати заптивку од воска с фитиљем на средини.

Пошто је опет пуж био у својој кутији, бивша госпођа Сенмут замота поклон златном хартијом и повеза машинном.

- Овоме Давид засигурно неће моћи да одоли - промрмља она, стави кутију с машинцом на цртаћи сто који је до недавно припадао њеноме мужу и изађе из стана.

Млади господин арх. Давид Сенмут није више ту становао. После развода он је морао да изнајми засебно боравиште, али се један пар кључева од старог стана, где је сада живела његова бивша жена, налазио и даље код њега. Смео је да уђе када год хоће под условом да у то време ту није бивша госпођа Сенмут. Могао је да гледа телевизију, смео је нешто да попије, али ништа није смео да однесе. Такав је био уговор. У противном, а његова бивша жена је добро знала зашто тако поступа, брава би истога часа била промењена, а полиција обавештена шта у стану недостаје.

И овога дана архитекта Сенмут је свратио у време када је знао да неће затећи своју бившу жену. Опрао је зубе својом старом четкицом, попио један виски са содом и сео. Али, место га није држало. Смркавало се када је на свом цртаћем столу приметио кутију у златној хартији с машинцом. Није одолео. Узео ју је као да нешто краде, а заправо ју је стварно украо. И сишао на улицу.

Лукао је мало градом, гледајући у којој ће гостионици украсти још нешто и увребати прилику да већ украдену ствар своје бивше жене разгледа. Тада је у излогу једне радње с женским рубљем приметио спаваћице наслагане на тезги. Ушао је не двоумећи се. Тамо је била млада продавачица која је могла одговарати његовој намери. Знао је из искуства - ако крадеш, мораш оног другог преварити пре но што му кажеш добар дан. После је касно. Чим је ушао, бацио је поглед на спаваћице поређане на тезги и савесно сложене у кутије. Ниједна од њих није била број четири. Рекао је добар дан и спустио своје ствари на сто. Затражио је да купи једну спаваћицу.

- Број четири. То је број моје жене - рекао је.

- Ове овде на тезги су број 3. Број четири је на полици - рекла је девојка. Узела је мердевине и попела се да дохвати тражену робу, а он је покушао да са тезге смота једну од спаваћица број 3. Али девојка се већ спустила с робом у руци, у тесној радњи мало га гурнула склапајући мердевине и запахнула мирисом на увозна опојна уља. То га је омело у покушају крађе. Тада јој он стидљиво рече:

- Знате, ја у овоме нисам највештији. Да ли бисте уместо моје жене пробали спаваћицу? Приближно сте исте грађе... Много бисте ми помогли...

Она га одмери погледом тешким најмање кило и триста грама. Али, на његово изненађење, пристаде. Уђе у кабину да навуче спаваћицу, а за то време господин арх. Давид Сенмут не одоле. У другом покушају смота у џеп једну од оних спаваћица број 3. остављајући на тезги уредно заклопљену кутију тако да се ништа није могло приметити.

Када девојка изађе из кабине у спаваћици он помисли засењен њеним изгледом:

- Као да је први пут видим. Кад год ти се тако нешто учини то је исто као да си неког видео у претходном животу. Оваквој би вредело градити куће, бити јој старатељ, било шта, чувати децу, постати обожавалац или пријатељ...

Тако је мислио. А рече:

- Знате, ја не могу да купим ту спаваћицу. Прескупа је за мене.

И излете из радње с пленом у џепу. Једва је стигао да понесе своју кишну кабаницу.

После обилажења неколико кафана да утуца време, после две или три ситније крађе цигарета, око поноћи код куће, или тачније испред изнајмљенога стана, он нађе свој телефон избачен на степениште. Због неплаћених рачуна стан му је био отказан. Очајан, он у суседном кафићу укључи за тренутак телефонску секретарицу и преслуша поруке. Била је само једна. Јављала му се његова бивша жена. Њен глас из кутије био је умиљат:

- Знаш да си долазио. Знаш и шта си урадио. Опет си нешто украо. Малу златну кутију са машном. Али, не бој се, нисам те пријавила полицији. За сада. Овога пута само си узео поклон који сам ти спремила за Божић...

На том месту он нагло прекиде поруку и поче да претражује џепове. Али кутије у златној хартији с машинцом нигде није било. Лукао је главу да се сети где ју је могао заборавити, али ништа му није падало на ум. Још једном је претражио џепове и тада напипа нешто чији облик није могао да препозна под прстима. Извади из џепа скупоцен мушки упаљач у кожној

навлаци не сећајући се како је та ствар доспела у његов капут и када ју је и коме украо... На упаљачу је писало:

Ако ме трипут заредом креснеш, оствариће ти се жеља.

Средишња копча

Кћи која се могла звати Ниферуре

Законачио је у најближем хотелу, ујутру изнајмио нови стан на вересију и негде предвече отишао да обиђе кафане у којима је провео део претходне ноћи. Нигде није било ни трага од његовог поклона увијеног у златну хартију. Тада се сетио девојке у продавници женскога рубља. У првој папирници купио је загасито плаву кесу посуту звездама и ставио у њу синоћ украдену спаваћицу. Отишао је потом у продавницу женскога рубља и рекао девојци пружајући поклон:

- Дошао сам, госпођице, да се извиним. Јуче сам вас обмануо и то није лепо. Ја немам жену и нисам хтео да купим спаваћицу. Хтео сам вас да видим у спаваћици. Толико вам је лепо стајала, да ноћас нисам могао да заспим. Једва сам чекао да се отворе радње и купио сам вам на поклон исту такву.

- Није иста таква - одговори девојка и насмеја се - ова је број 3.

На те речи младих се скљока у наслоњачу. Био је раскринкан. Најзад рече очајним гласом:

- Да вас нешто узгред упитам.... Нисам ли овде код вас заборавио синоћ један пакетић увијен у златну хартију?

- Пакетић увијен у златну хартију? С машинцом?

- Да, да!

- Нисте га овде заборавили - одговори девојка одлучно - ја бих га нашла и знала бих, као што увек знамо и вратимо кад купци нешто забораве код нас... Али сада ја вас нешто да упитам. Шта радите када се за Бадње вече осетите усамљени? Има ли начина да се неосетно ишчезне са овога света?

Он ју је запањено гледао. Трепавице су јој закачињале обрве и тамо правиле неред. Из очију јој се видело да је вечност несиметрична. Упитао је:

- Да ли сте ви једном имали ћерку? Давно. Пре много, много година.

- Мислите пре четири хиљаде година? Можда јесам. Али сада је немам. И зато сам сама о празницима. Хоћете да дођете на Бадње вече код мене да је причувате?

- Кога?

- Па ту ћерку, коју немам. Ево вам моје адресе.

- Врло радо - рекао је младић, пољубио продавачицу у ухо и кренуо. На вратима је застао и додао :
- Ја јој знам име.
- Ко ме?
- Па тој ћерки коју немате. Звала се Ниферуре.

Украсна свећа

Госпођица Хатчепсут волела је животиње, мачке нарочито, увозне мирисе и увозно цвеће. Али за те своје љубави није имала довољне приходе. Није имала пара чак ни за неко „депно“ куче. За Бадње вече једва је набавила рибу и резанце да их спреми са куваним шљивама. На поклоне, наравно да није могла помишљати. Пошто је завршила припреме за вечеру, обукла се, црнилом дубоко спустила унутрашње углове очију да их удаљи од носа, а спољашње спојеве капака је продужила дебљом оловком скоро до ушију. Око чела ставила је траку. Горња усна била је равно исцртана, а доња наглашено подвртута. Осетила се добро, задовољна својим изгледом. Као пред неки освајачки поход. Пришла је прозору и бацила поглед на реке.

- Облаци су прешли воду - закључи она.

Потом је пажљиво размотала златасту хартију и извадила стакленог пужа. Није јој се допадао сребрнасти песак којим је стаклена љуштура била испуњена. Она пажљиво извади воштану заптивку и садржај пужа истресе у лавабо. Потом љуштuru испра, осуши и напуни својим миришљавим плавим прахом за купање. Потом врати на место воштану заптивку са фитиљем. Пуж се могао опет употребити као украсна свећа, а дивно је светлуцао својом плавом утробом. Боја пужа сада је подсећала на очи младића чију посету је очекивала.

- Атлантида-плаво - рече девојка и зачуди се тим речима.
- Глупости - каза самој себи - Откуд знаш да је то „атлантида плаво“?

После неколико часака стаклени пуж је опет био у својој кутији, умотан златном хартијом и увезан траком са машном. Спреман да буде уручен као поклон.

Утом се огласи звоно на вратима. Посетилац је носио вино. И онај топли глас. Она га посади за сто и седе до њега. Узе четири ораха и баци их на четири стране крстећи собу. Тада из фиоке извади кутију са стакленим пужем и даде му је.

- Ово ти је божићни поклон од мене - рече и пољуби га.

Њему синусе очи и он као дете сав уздрхтао размота златну хартију и извади стакленог пужа. На његовом лицу видело се запрепашћење.

- Није могуће да ниси знао шта је у кутији? - упита госпођица Хатчепсут.
- Нисам - узврати он.

- Разочаран?

- Да.

- Да?

- Не. Диван је. Хвала ти!

Потом је загрли.

- И ја имам за тебе поклон - додаде он с намером да ствар мало заглади. Он извуче на сто једну црвено белу кесицу посуту сићушним огледалцима. Госпођица Хатчепсут размота поклон и у кесици нађе већ познати јој упаљач са урезаним натписом о испуњењу жеље. Госпођица Хатчепсут била је мало збуњена развојем вечери. Сада је она била разочарана. И зато, да и она са своје стране ствар мало заглади, изјави:

- Ја знам како се ти зовеш.

- Откуд знаш?

- Не знам баш тачно откуд, али знам. И то одавно. Можда то знам по мирису. Зовеш се Сенмут.

- Никад чуо. Откуд ти та идеја? - упита он и пужа стави на сребрни тањир да га припале и вечерају при свећи.

- Дивно! - узвикну госпођица Хатчепсут пружајући му упаљач - молим те, упали стакленог пужа док ја изнесем вечеру.

Арх. Сенмут узне упаљач и гласно прочита запис на њему:

Ако ме креснеш трипут за редом, оствариће ти се жеља

- И хоће, да знаш, оствариће ти се! Још вечерас - додаде она смејући се.

Тада он кресну једном и упаљач се упали. Она затапша. Он принесе фитиљу пужа пламен и упали га. Стаклени пуж заблиста на столу и преобрази се у најлепшу украсну свећу. Соба као да се одлепила од своје подлоге лебдела је у благој лопти светлости.

- Шта то радиш? - узвикну она - треба три пута да креснеш!

- Што да крешем три пута, кад сам свећу упалио од прве?

- Али, тако пише на упаљачу! Зар не знаш? Свака ствар да би се једном чула мора се трипут казати.

Тада он кресну други пут и упаљач избаци зелени пламичак, који она дочека једним громогласним „Браво!“ Када упаљач плану и по трећи пут снажна експлозија разнесе стан и њих у њему. Остала су само имена. Она се могу наћи у свакој историји Египта (18. династија).

Упаљач

На Бадњи дан арх. Давид Сенмут је опет свратио у стан своје бивше жене, која је била на путу. Ту се окупао и опрао зубе, зализао косу, сео и загрлио колена тако да је био као нека коцка. Неколико часака у том положају се одмарао. На тренутак он зажеле да у наручју има неко мајушно створење, дете, можда девојчицу, да је штити и брани... Затим је из џепа извадио онај упаљач и ставио га у црвено-белу кесицу посуту прашином начињеном од мајушних огледала. Попио је један виски и изабрао у женином бару боцу плавог италијанског пенушаваог вина. Одлучио се за плави женски шампањац „Блу“, онај слађи, с назнаком „мусцадет“, а не за мушки, с назнаком „брут“. Увијајући боцу у белу хартију он помисли да је вино вечити болесник као жена, а умире као човек и само ретка вина најживе људски век...

На цедуљи продавачице женског рубља прочитао је где она станује и отишао тамо носећи шампањац. Она га је дочекала у слами посутој по поду стана и загрлила пруживши му кутију у златној хартији с машинцом.

- Није могућно! - узвикнуо је.

- Мој божићни поклон за тебе - рекла је.

Запањен погледао ју је и помислио да је мрак сишао с неба у њене очи да ту преноћи. Само звук њених јефтиних наруквица с прапорцима вредео је више од најскупоценијег пса.

Размотао је златасту хартију и на своје запрепашћење унутра нашао само једну пригодну свећу за једнократну употребу у виду неке љуштуре пуне плаве прашине.

- Дакле, моја бивша жена је заиста умела да повреди човека. И то је поклон! - помислио је.

- Разочаран ?- упитала је продавачица женског рубља.

- Не. Напротив - узвратио је, из џепа извадио кесицу са црвено-белим пругама и пружио је девојци.

- И ја сам ти донео поклон.

Из кесице она је извукла већ познати јој упаљач који је пре неки дан украла од господина у лакираном капуту.

- Предивно, баш ми је недостајао упаљач!

Она загрли и пољуби арх. Давида Сенмута додајући - Упали стакленог пужа док ја изнесем вечеру.

- Шта пише на њему? - добаци му послујући око јела.

- На чему?

- На упаљачу.

- Мислиш на упутству за употребу? Не знам. То сам бацио. Шта ће упутство за употребу уз упаљач?

- Ама не, питам шта пише на самом упаљачу!

- Не сећам се, чекај да видим...

Тада га она предухитри и издекламова напамет:

- „Ако ме креснеш три пута за редом испуниће ти се жеља!“ Зар не пише то?

Арх. Давид Сенмут се забезекну још једном те вечери. Апсолутно није могао да се сети када је продавачици женског рубља украо и упаљач. Иначе, да није њен, откуд би знала чак и шта пише на њему. За спаваћицу број 3 је знао, али да јој је украо и упаљач, то му није ишло у главу.

Несумњиво, ствари с поклонима биле су кренуле наопако. Морало се нешто учинити да не пропадне вече. И он извали прво што му паде на ум:

- Ја знам како се зовеш!

- Стварно? - одговори продавачица женског рубља - откуд знаш?

- Не знам откуд, али знам. Ти се зовеш Хатчепсут.

- То ми је први пут неко рекао - узврати она и стакленог пужа постави на сребрни тањирић који се нашао на средини стола.

Арх. Давид Сенмут тада кресну упаљачем. Први пут упаљач је бацио леп, плавичаст пламен. И господин Сенмут упали стакленог пужа. Светлост се разли по столу, озари собу. Златне светлости било је свуда, чак и у њиховим устима. То се видело кад год би проговорили.

- Кресни још једном - рече она - треба три пута!

И други пут упаљач се добро показао. Али трећи пут није. Омануо је.

- Не вреди! - рече арх. Сенмут госпођици Хатчепсут - неће ми се испунити жеља.

- Хоће, још како - рече она и пољуби свог архитекту Давида Сенмута како га нико никада није пољубио.

Испод тог дугог пољупца, лежало је на поду, у сенци стола, бачено упутство за руковање упаљачем:

„ПАЖЊА! ОПАСНО ПО ЖИВОТ! Држати далеко од ватре. Ово није упаљач. Ово је оружје посебне намене. Динамитско пуњење у њему активира се после трећег узастопног паљења направе.“